

Slachtmaand

meer ovver

2000 nr 11

MEDDO

Historisch interessante gegevens over de buurtschap Meddo.
Periodieke uitgave in opdracht en onder redactie van de werkgroep "Meddo's Verleden".

INHOUD:

1. Van de redactie

- a. In memoriam Theo Esselink
- b. Wijziging secretariaat en
- c. wijziging afhaaladres
- d. Wijzigingen verkoopprijzen boeken Meddo
- e. Wijziging artikel "de Hommele" in boek Meddo dl 2
- f. Aanvulling op artikel "Erve Wenning" Meer ovver Meddo deel 10
- g.. Plaatsing kap op de Sevinkmölle
- h. Koninklijke onderscheiding

2. **De processies in Meddo** door H. Overkamp

3. **Meddoo's Kerkepad** door H. Oonk HJZn.

4. **Bos-Bernard vertelt** door Ludge Overkamp

5. **Is dat neet...?** (nieuwe en oude zoekplaatje)

IN MEMORIAM THEO ESSELINK

Hoewel wij allen het reeds lang konden zien aankomen, is toch nog vrij plotseling op 3 oktober j.l. ons medecommissielid Theo Esselink in de leeftijd van 74 jaar overleden. Het is nog nauwelijks voor te stellen, dat wij geen beroep meer zullen kunnen doen op zijn geweldige kennis van Meddo en de inwoners.

Toen hij, nu bijna twee jaar geleden, meedeelde dat hij veel van zijn werkzaamheden wilde afstoten, zei hij daarbij, dat hij -zolang hem dat gegeven zou zijn- graag wilde blijven meewerken in onze werkgroep. Dit werk had zijn grote interesse en hij bleef erbij betrokken bijna tot het laatste toe. Ruim een week voor zijn overlijden, informeerde hij wanneer wij dachten het volgende nummer van het periodiek klaar te hebben....

Met onvoorstelbare nauwkeurigheid en een niet aflatende ijver en doorzettingsvermogen, heeft hij een enorme bijdrage geleverd aan alle uitgaven van Meddo's Verleden. Het was een genoegen om met hem samen te werken! Het is mede te danken aan zijn accurate werkwijze dat, zowel de boeken Meddo 1 en 11 alsook het fotoboek en de 10 periodieken in deze vorm konden worden samengesteld.

Wij, de leden van de werkgroep -en met ons veel lezers- zijn hem daar buitengewoon dankbaar voor en wij zullen zijn medewerking dan ook node missen.

Ons medeleven gaat uit naar zijn familie.

b. Wijziging secretariaat

In verband met het overlijden van onze secretaris Theo Esselink, heeft het secretariaat een wijziging ondergaan. Ons medecommissielid Henk Jansen heeft zich bereid verklaard dit werk op zich te nemen. U vindt zijn adres, tel.nummer en andere belangrijke gegevens vermeld bij het colofon achterin deze uitgave.

Voor alle duidelijkheid echter vermelden wij dit ook hier:

Henk Jansen,

Geldereschweg 14.

7104 AK Winterswijk-Meddo

telefoon: (0543)-56 96 65 (b.g.g. (0543)-56 94 65)

postbanknr.:34 86 540

bankrekeningnr.: 37 12 28 697 t.n.v. "Meddo's Verleden"

c. Wijziging afhaaladres

Ook het afhaaladres van de boeken en periodieken van Meddo's Verleden is om dezelfde reden veranderd. Bestellingen kunnen worden afgehaald bij:

J.H.W. (Henk) Bent

Van Eerdenweg 6

7104 BJ Winterswijk-Meddo

telefoon: (0543)-569252

d. Prijs fotoboek verhoogd.

De verkoopprijs van het fotoboek "Oud Meddo in Beeld" bedraagt sinds 1 oktober j.l. f32,50. Deze prijs is tevens ook de verkoopprijs van de boeken Meddo deel 1 en deel 2. Dit bedrag is exclusief administratie- en verzendkosten.

e. Wijziging gegevens "de Hommele"

Op pagina 287 van Meddo deel 2 staat abusievelijk vermeld, dat H.Wentink en echtgenote de laatste pachters waren van de Hommele, dit moet zijn : de laatste eigenaars.

f. Aanvulling artikel "Erve Wennink".

Van de hand van Harry Walvaart (archivaris) ontvingen we een aanvulling op het artikel in Meer over Meddo deel 10. Deze aanvulling is nogal gedetailleerd en dus vrij lang en het voert te ver om dit in zijn geheel in dit blad op te nemen. Degenen die hierin geïnteresseerd zijn, kunnen het artikel opvragen bij het secretariaat van Meddo's Verleden.

g. Plaatsing kap Sevinkmölle

Op 30 september is met enig ceremonieel vertoon de nieuwe kap officieel op de romp van de molen geplaatst. Bij die gelegenheid bedankte de voorzitter van de restauratiecommissie, de heer Willem Elting, allen die dit karwei financieel (mede) hebben mogelijk gemaakt. Tevens beloofde hij dat op 30 juni 2001 ook de wieken weer zullen worden aangebracht. Uiteraard was onze werkgroep bij dit evenement aanwezig en wij hopen er ook volgend jaar bij te kunnen zijn. We zijn als Meddose gemeenschap maar wat trots op dit monument en blijven de ontwikkelingen uiteraard nauwgezet en hoopvol volgen!

Plaatsing van de molenkap op de molenromp op 30 09 2000

Foto: Han Lieverdink

2. DE SACRAMENTSPROCESSIES IN MEDDO

1. Inleiding

Ongeveer dertig jaar lang vormden de sacramentsprocessies, die jaarlijks werden gehouden, een belangrijk onderdeel van het geloofsleven van het R.K. deel van Meddo. Klein en bescheiden begonnen, zijn ze in de loop van de jaren uitgegroeid tot zeer feestelijke gebeurtenissen, waar veel parochianen actief aan deelnamen en een stuk van hun geloofsbeleving in tot uiting brachten.

Ook het niet-katholieke deel van Meddo werd er gewild of ongewild bij betrokken: als mensen luid biddend en zingend rond de kerk trekken kan je dat als buurt, als dorp niet ontgaan. Je zag dan ook veel mensen het gebeuren vanaf de weg volgen en kinderen keken nieuwsgierig onder de heg van de pastorietaan door om te proberen een glimp op te vangen van dit geheimzinnige gebeuren. Kortom: de sacramentsprocessies maken deel uit van onze gezamenlijke geschiedenis.

2. Sacramentsdag

Om iets te begrijpen van het ontstaan moeten we een flink eind terug in de historie:

De hoogste klassen van de Lagere School moeten voor de processie helpen met het versieren rond de kerk en het opruimen van het kerkhof.

V.l.n.r.: G. Tiggeloven (Poelhuis), Joh. Esselink, 2 x onbekend, Fien Meekes, Staand B. Esselink, Leida te Bogt. Erachter G. Elsinghorst (Nijweide), Bernard te Moldere, Marietje Oosterholt. ca 1934

*Page Jan Koldewej (*1926), zoon van Jan Koldewej, aan de Eibergseweg, 1938*

Foto: G. Hoog Antink

Inspelend op die behoefte stelde paus Urbanus IV het feest van 'Sacramentsdag' in, in 1264: een dag om eer te brengen aan het H. Sacrament. In 1317 bracht paus Johannes XXII dit idee nog eens opnieuw onder de aandacht en van die tijd af kwam het overal van de grond.

Het werd m.n. een succes toen een 'theoforische processie' (de geconsacreerde hostie werd in een monstrans megedragen) er een vast onderdeel van werd. Steeds meer mensen in de Middeleeuwen voelden zich daardoor aangesproken. Niet alleen gewone gelovigen, maar ook bestuurders van steden, de gilden enz. sloten zich er bij aan en gingen helpen met het organiseren ervan. Zo groeiden de processies uit tot complete stadsfeesten.

In onze regio heeft die lijn zich niet doorgezet.

O.a. ten gevolge van de reformatie is er een geheel nieuwe situatie ontstaan. Niet alleen had Luther duidelijk bezwaren tegen dit soort feesten (zo zei hij in 1523 'An keinem Fest wird Gott und sein Chistus mehr gelästert (...) denn an diesen

het eind van de twaalfde eeuw. In de kerk ontstaat dan de zgn. 'eucharistische vroomheid', vroomheid gericht op de geconsacreerde hostie (hostie waarover de woorden van Jezus zijn uigesproken: 'Dit is mijn Lichaam'.).

Het ontstaan van een dergelijke vroomheid is te verklaren uit de toen (en telkens weer) actuele vraag: hoe is Christus in de Eucharistie (Avondmaal) aanwezig. Is Hij er, in theologische termen uitgedrukt: 'in veritate' (werkelijk) of 'in figura' (symbolisch). Rond deze tijd zette de eerste visie zich door als de ware en zou verder de geschiedenis van de R.K. Kerk bepalen. De opvatting die van toen af verkondigd werd aan de gelovigen was dus, dat bij de consecratie het brood echt verandert in het Lichaam van Christus. Dit is de leer van de 'praesentia realis', de werkelijke aanwezigheid.

Op grond van dat geloof ontstond de behoefte om uiting te kunnen geven aan een gevoel van diepe eerbied voor dat brood, dat geen brood meer was. Men wilde er naar kijken, het vereren, aanbidden: het was immers Christus zelf.

*Bruidjes en pages. Maria, Aloys en Lidwien Smeenk
Foto ca 1953*

Tage und sonderlich mit der Prozession'). Maar ook de verhouding tussen kerk en staat werd volledig anders. De wereldlijke en kerkelijke overheid kregen beide een eigen, duidelijk afgebakende verantwoordelijkheid. Ieder kreeg zijn eigen terrein en daarin werd het ondenkbaar dat er kerkelijke processies werden georganiseerd met steun van de overheid.

Dat betekende echter niet dat ook de 'eucharistische vroomheid' tot het verleden ging behoren. Misschien wel integendeel. In de discussie met de Reformatie is de 'praesentia realis' als het ware het handelsmerk van de R.K. Kerk geworden. Daarmee is de grondgedachte gebleven die de basis vormt voor deze vorm van vroomheid en dus ook één van de ontstaansgronden van de sacraments-processies.

Veel kerkelijke gebruiken, die deels nog bestaan en deels zijn verdwenen, bevestigen het voortbestaan van deze spiritualiteit: de 'elevatie' (opheffen van het brood) bij de consecratie; het niet mogen bijten op de hostie; nuchter moeten blijven voor het ontvangen van de communie; de hostie ontvangen op de tong en niet in de hand; de manier van rondbrengen van de 'ziekencommunie'; het omgaan met de 'resten'.

3. De Sacramentsprocessies in Meddo

3.1. *de naamgeving*

In de archieven en in de gesprekken met mensen worden twee namen gebruikt voor hetzelfde gebeuren: 'Sacramentsprocessie' en 'Sint Jansprocessie'. Dat is niet verwonderlijk. Sacramentsdag valt op de tweede donderdag na Pinksteren. Dat is bijna altijd dicht in de buurt van het feest van St. Jan, de patroon van onze parochie. Daarom is in Meddo het gebruik ontstaan om de sacramentsprocessie te houden op de zondag na het feest van St. Jan (24 juni). Beide feesten werden dus op 1 dag gevierd. Vandaar deze dubbele benaming.

3.2. *het begin*

Een eigen St. Jansfeest zat er aanvankelijk niet in. In 1890 richtte Pastoor Prenger een verzoek aan de bisschop om voortaan niet meer samen met Winterswijk het feest van de heilige Jacobus (25 juli) te hoeven vieren, maar als zelfstandige parochie in plaats daarvan het feest van de eigen patroon, St. Jan, op 24 juni. De bisschop weigerde dat toe te staan. Het archief vermeldt dat Pastoor Prenger zich daardoor niet uit het veld liet slaan en op die dag een plechtige dienst heeft geleid. In 1928 is er voor het eerst een Sacramentsprocessie en wel op 24 juni. (zie ook Meddo * pg. 84)

*Meddose bruidjes dragen bloemenmanden tijdens de processie.
Foto ca 1934*

*Flambouwdrager vooraan G. Kersten a/d Beek. Baldakijn dragers vooraan J. Elsinghorst. Achter J. Zieverink (Goossensman) en B. Elsinghorst (Roard). Flambouwdrager J. Tiggeloven (Poelhuis), daarachter pastoor Vink. Overige namen onbekend.. ca 1934.
Foto G. Hoog Antink*

3.3. de historische context

Er zijn meerdere redenen aan te voeren waarom juist op dat moment in de historie deze traditie heeft kunnen ontstaan.

Allereerst was daar de eerder genoemde 'eucharistische vroomheid' die in die tijd nog steeds het kenmerk was van de R.K. Kerk, in onderscheid van de andere kerken. Op deze manier kon daar zeer feestelijk uiting aan gegeven worden.

Daarnaast speelde zeker ook een rol dat de R.K. Kerk er op dat moment zowel landelijk als lokaal in geslaagd was zich te emanciperen. Men had allerlei eigen verenigingen en organisaties in het leven geroepen en was zo een groepering geworden met een eigen gezicht, waar niemand meer om heen kon. De processie was een prima gelegenheid om uiting te geven aan dat nieuwe zelfbewustzijn. Men kon zich naar buiten toe zo als eenheid manifesteren en naar binnen toe had het een samenbindend effect.

De behoefte om samen uitdrukking te geven aan een stukje geloof en de behoefte uiting te geven aan een zekere trots op het kunnen van de eigen groep leidden samen tot een nieuw fenomeen: de St. Jansprocessie.

In de daarop volgende jaren ontwikkelde deze zich tot een vast en belangrijk onderdeel van het kerkelijk leven in Meddo.

*Baldakijndragers, voor rechts J. te Brake (Harmelink) en J. Elsinghorst (Schurink); achter links J. Zieverink (Goossensman) en G. Overkamp (Hazeveld); daarachter links priester Frans Wolterink (Loman) en rechts pastoor Thus. Daarachter flambouwdragers Th. Overkamp (Wennink) en J. Tiggeloven (Poelhuis). ca 1934
Foto G. Hoog Antink*

3.4. de deelnemers

Allereerst waren daar natuurlijk **de clerici**, de geestelijken. De Pastoor nodigde meestal een aantal priesters uit om op die dag aanwezig te zijn. Vaak was de deken van Groenlo aanwezig; daarnaast geestelijken uit de buurt, studiegenoten en vrienden van de Pastoor. Eén van hen had tijdens de processie de rol van 'agens': hij liep met de monstrans met het Allerheiligste. Onder een baldakijn, dat gedragen werd middels 4 stokken door de 'kerkmeesters' (kerkbestuur). De 'armmeesters' liepen daarbij met toortsen. De 'agens' werd geassisteerd door twee andere geestelijken, waarvan er één de predikatie hield op het rustaltaar (aanvankelijk gesitueerd achter op het kerkhof bij het lijkenhuisje, later in het bos).

De clerici beschouwden deze dag als een feestdag en genoten na afloop van de plechtigheden van een drankje, hetgeen soms duidelijk merkbaar was, als ze zich op weg begaven naar huis.

In de processie verschijnen steeds meer **vaandels** van verenigingen. Allereerst natuurlijk van muziekvereniging **St. Jan**, die ook zorgde voor de muzikale omlijsting van de processie. Het vaandel van de **ABTB** (opgericht in 1919) was present, van de **Derde Orde van St. Franciscus** (opgericht in 1926), de **JBB**

Baldakijndragers links G. Overkamp en J. Zieverink; voor Jan te Brake (Harmelink). Verder in zwart gekleed Zuisters van het Elisabeth ziekenhuis. Foto ca 1932.

(opgericht in 1928), **Middenstandsvereniging** en vanaf 1933 ook van de **Boerinnenbond**.

Bruidjes en **pages** krijgen een vaste plaats in het gebeuren. Het parochiearchief vermeldt dat er in 1934 en 1936 KJM-meisjes uit Winterswijk in uniform deelnemen. Van eigen pages en bruidjes is volgens het archief pas sprake in 1937: er wordt dan gesproken van 11 pages en 'meisjes van school in uniform'. De bruidjes waren gekleed in lange witte gewaden, met rode biezen, en de pages in zwart-fluwelen pakken met hoofddeksels die in de volksmond 'scheerplaten' of 'pannenkoeken' genoemd werden.

Misdienaars, in rode togen en witte superplies, maakten ook deel uit van de stoet. Twee van hen liepen tijdens de route achteruit om zo voortdurend het Allerheiligste te kunnen bewieroken.

Verder sloten alle aanwezige **parochianen**, jong en oud, zich aan om de rondgang mee te maken en mee te bidden en te zingen.

3.5. *de route*

's Zondags, aansluitend aan het Lof, vertrok men vanuit de kerk. Eerst liep men via het pad aan de kant van Spiekerman naar de pastorietuin (met toen nog lekkere appels): helemaal tot in de punt en dan naar het rustaltaar. Daar ontvingen de

Priester met het Allerheiligste, Deken Buve (van Groningen), ernaast pastoor Hafkemeyer. Rechts onder om de hoek lijkt G. Tiggeloven (Nieuw Poelhuis); dame staand met hoed: Juffr. van Leeuwen. ca 1932

aanwezig en zegen met het Allerheiligste. Via hetzelfde pad langs de kerk liep men daarna terug richting kerkhof; daar begaf men zich over het middenpad, al biddend voor de overledenen, naar achteren. Daar was een rustaltaar (vernieuwd in 1935). Later (1957) is dat vervangen door een rustaltaar in het bos naast het kerkhof om wat meer beschutting te hebben. Dit is gebouwd door de Hr. Elferink op verzoek van Pastoor Dijkers (op die plek was aanvankelijk een vijver). Bij het rustaltaar volgde de preek en daarna ging men terug naar de kerk om de plechtigheid af te ronden.

Tevoren werd door vrijwilligers ervoor gezorgd dat de pastorietaanplanting, het kerkhof en het bos er netjes uitzagen en de nodige versieringen werden aangebracht. Zo stond er om de 15/20 meter een paal, met bovenaan een geel-witte vlag. Op de halve hoogte van iedere paal waren bloembakken bevestigd met daarin hanggeraniums. Dat maakte het tot een zeer feestelijk uitziend geheel. Overigens werden deze bloemen de dag na de processie bij opbod verkocht.

Het archief vermeldt dat men slechts één keer niet naar buiten is getrokken en wel in 1948. Reden daarvoor was het slechte weer.

Processie Meddo 1954
Foto Cor Schut

3.6. *muziek/zang*

Geen processie zonder zang of muziek. In dit geval zorgden muziekvereniging St. Jan en het Herenkoor voor de muzikale omlijsting: rondtrekkend werd er gezongen en gespeeld.

De geijkte liederen waren: ‘Adoro Te’, ‘Rex Clementissime’, ‘Stabat Mater’, ‘Engelen daalt met spel en snaren’, ‘Knielt Christenschaar’, en na terugkomst in de kerk het ‘Tantum ergo’ en ‘Het lied van lof en dank’.

St. Jan was zo verbonden met het kerkelijk gebeuren dat ze een speciaal boekje hadden met ‘processieliederden’. Daarin staan, naast enkele Maria-liederen en Kertsliederden, een aantal van bovengenoemde vermeld.

De gelovigen konden bij dit alles meezingen dankzij de (kleine) parochiebundel.

3.7. *het einde*

Vanaf 1928 meldt het archief van de parochie bij ieder jaaroverzicht dat er een processie is gehouden. Uitzondering daarop vormen 1940 en 1941.

Helaas staat nergens vermeld wanneer de laatste keer geweest is, noch iets over de redenen waarom men tot afschaffing ervan is overgegaan.

In 1956 wordt nog vermeld dat de tuin door de JBTB is omgetoverd tot een ‘waardig processieterrein’ en dat in 1957 nog een nieuw rustaltaar in het bos is gebouwd. Daarna geen woord meer.

Ook uit de overlevering (voor zover binnen bereik van de schrijver dezes) is geen

datum te destilleren: men verschilt teveel van mening. Een 'kerkmeester' van toen weet zich wel te herinneren dat één van de argumenten om deze traditie te schrappen was, dat 'het in de omgeving nergens meer bestond'.

Het vermoeden bestaat dat ergens in het begin van de jaren '60 de processie haar einde heeft gevonden.

4. *Ten slotte*

Waarom zijn er geen sacramentsprocessies meer?

Mogelijk begint rond 1960 een zekere verandering in spiritualiteit bij de gelovigen. De 'eucharistische vroomheid' lijkt tanend en daarmee ontvalt een deel van de bestaansgrond ervan. Terugkijkend kunnen we inderdaad zeggen dat er in dat opzicht veel veranderd is. Men gaat anders met de geconsacreerde hostie om. Dat blijkt overduidelijk uit het wegvallen van allerlei regels m.b.t. nuchter zijn; het ontvangen van de communie op de hand en het uitdelen ervan door leken is gemeengoed geworden. Allemaal zaken die t.t.v. het bestaan van de sacramentsprocessie ondenkbaar waren maar die men nu als positief ervaart en meer aansluitend bij het huidige gelovige denken.

De tijd is ook in die zin veranderd dat de katholieken minder behoefte hebben om zich als anders te manifesteren; het zich willen en moeten onderscheiden is verdwenen. Er is openheid gekomen naar anderen toe; men is meer op zoek naar wat verbindt dan naar wat scheiding brengt. Elkaar ontmoeten en leren begrijpen, is een prioriteit geworden. In die sfeer is het mogelijk geworden om met elkaar in gesprek te gaan, om het leven met elkaar te delen in dorp of gezin, ondanks verschil in gelovige achtergrond; zelfs is het mogelijk geworden om elkaar uit te nodigen deel te nemen aan de Eucharistie of het Avondmaal. Ook allemaal zaken die in de hierboven beschreven periode volstrekt ondenkbaar zouden zijn geweest en die men nu steeds meer als wezenlijk beschouwt voor de kerk van de toekomst c.q. de toekomst van de kerk.

Kortom: de spirituele en sociale context waarin sacramentsprocessies konden opbloeien, is verdwenen.

Soms hebben dingen gewoon hun tijd gehad. Daarmee zijn ze nog niet overbodig of slecht. Vaak vormen ze een onmisbare schakel naar de toekomst.

'Alles heeft zijn tijd', zegt Prediker.

Huub Overkamp

N.B. als iemand aanvullende gegevens heeft over dit onderwerp: graag!

Geraadpleegde literatuur: -De eucharistische vroomheid en het feest van Sacramentsdag in de Nederlanden tijdens de late Middeleeuwen. Charles M.A. Caspers.

-Tijdschrift voor Liturgie 1981 pg.241 e.v.

-Meddo * pg. 82 e.v.

-Parochiëel Archief van Meddo

Dank aan: Mw. R. Raben-Meekes, Hr. W. Meekes, Hr. H. Havekes, Hr. J. Esselink.

3. KERKENPADEN

In het boek Meddo deel 1. staat in het tweede hoofdstuk “Meddo als gemeenschap” het een en ander over de (sluip)weggetjes om naar een kerk te komen b.v. het “Kloppendieksken” naar het kerkje in ’t Zwillbrock. Dit speelt vooral ná de reformatie. Doch al eeuwen daarvóór waren er de kerkenpaden; gewoon de kortste weg om (toen grotendeels nog lopend) naar de kerk te gaan. Uiteraard liepen deze paden zo mogelijk rechttoe- rechtaan en vaak dus ook over grond die eigendom was van anderen. Maar daartoe bestond het “recht van overpad”, wat ook gold voor de zogenaamde ”dodenweg” of “lijkweg”. De eigenaar van de grond waarover zo’n pad liep, was verplicht dit recht te verlenen. Maar doordat het onderhoud van zo’n pad wel eens wrijving veroorzaakte, n.l.de vraag: “Wie moet dit pad onderhouden, gebruikers of eigenaar?” zaten er aan dit recht wel haken en ogen. En dit betekende vaak, dat de paden, zodra dit maar mogelijk was, werden omgeploegd.

Ook Meddo beschikt(e) over kerkenpaden, o.a. over het Hazenveld tussen Brengers en ’t Hagen doorlopend naar Meddo. Oudere mensen herinneren zich ook nog wel het pad dat bij de oostzijde van de kerk begon en tussen de woningen 158-a en 158-1, resp. van Klanderman en van Gerritsen (fietsenmaker) verder oostwaarts tussen de boerderijen de Könnink en de Steeg (nrs.167 en 168) aan de Grevinkweg uitkwam.

“Meddoo’s Kerkpad” dat in onderstaand gedicht wordt bedoeld, loopt vanaf het kruispunt Goorweg- van Eerdenweg als zandpad richting de Hilte en vervolgt dan de Hilterweg tot de Buurse. Hierna volgt het een eind de Morskersdriehuisweg, tot het voorbij Luitink linksaf buigt, het zandpad richting Winterswijk volgt, de Jonkersweg kruist en overgaat in de Ravenhorsterweg. Helaas is een deel van deze wegen verdwenen. Wij hopen t.z.t op deze materie terug te komen en u iets meer te kunnen vertellen over de Meddose kerkenpaden.

Onderstaand gedicht van de hand van H.Oonk H.Jzn.verscheen in de Nieuwe Winterswijksche Courant van 20 augustus 1910. “Morskers’ Herman” schreef over meerdere onderwerpen, zoals ook over oude boerderijen en havezate als Kampes, de Jonker en ’t Waliën en dat deed hij beslist niet onverdienstelijk! Te zijner tijd zult u er wel enkele aantreffen.

In dit gedicht, een soort ballade, laat hij zijn fantasie de vrije loop en vertelt hoe hij denkt (en voor een gedeelte wéét) hoe men vroeger langs dit pad naar het dorp ter kerke ging.

Een gedeelte van Meddoo's oude Kerkpad ¹

Daar ligt het nog, het oude pad,
Met hout en ruig bewassen,
En 't vonder naast den waterkolk
Waarin de eenden plassen,
Daar ligt het nog van eeuwen her
Toen Buurze's en van Eerden,
Met hun gevolg van heind' en ver
Er heen en rugwaarts keerden.

Daar ligt het nog als sprekend beeld
Dier overoude dagen,
Zoo ons 't geschiedboek mededeelt,
Van stormen, vloed en vlagen;
Zoo is 't gelegd, doet het ons zien,
Dat ook in Meddoo's velden
De stroom en stukken ijs misschien
Zich krachtig lieten gelden;

Het ligt er nog, hol uitgetreen
Met dikwijls diepe voren,
Juist of de ploegschaar er doorheen
Van ouds had moeten boren.
Daar ligt het nog, voor onzen tijd
Van sterk onkerklijk leven,
Tot een beschamend beeld gewijd,
Al acht men 't overdreven.

Toch ligt het er, ons ten bewijs
Hoe toen reeds Meddoo's vromen
Den kerkgang stelden op een prijs,
Waarvan thans geen zou droomen,
Toen watermassa's diep en breed
Het Kerkpad zóó verdronken
Dat 't hun weer huiswaarts ijlen deed,
In droefheid vaak verzonken.

Geen fiets of koets werd toen gezien.
't Moest al per voet geschieden;
Te paard, dit was voor edellien,
Een kar voor oude lieden.
En toch, men ging, trots tegenstand
Getrouw naar 't Huis des Heeren,

t Behoorde zoo in 't Kerkverband,
Niet één ging zich absenteeren.

Daar trok de Adel, uitgedoscht
In zwart fluweel en zijde
Langs hoog geboomt' en kreupelbosch
Door 't woeste en dor der heide;
Daar volgden hen in lange rij
De boeren als de mind'ren,
Gehuld in bommezij of pij,
De vrouwen met de kind'ren,

In 't grove kleed van schapenwol
Door eigen hand geweven;
Het hoofd bedekt met pruik en steek,
De vrouw naar heur behagen
Met een cornet, in deze streek
Tot heden nog gedragen..
Men kerkte ook met "hulsters"² aan
De ouders, dochters, knapen.

Met kousen door geen verf gekleurd,
Van zwarte en witte schapen,
Maar 't jong geslacht, nu meer galant
Heeft alles ras verdreven,
't Gaat nu, wie 't best naar nieuwen trant
zich kleeden kan en leven,
Trots 't mind're der reisvaardigheid
Dier lang vervlogen jaren,
Heeft menig oudje vaak een strijd
Voor 't nieuw zich te verklaren.

Zij blijken even in hun schik
In 't genre van hun dagen
Dan wij, die mantels, boord en strik
Of zachte boa's dragen.
De winter bracht wel veel bezwaar,
Het pad vol waterplassen,
Doch was het lieve voorjaar daar,
Kwam lente het al verrassen,

Dan bosch en weid', zelfs woeste grond
Weer telkens zinnen streelden,
Als vlak er naast in d'elzen klonk
De zang der filomeelen.

Hilter allée

Ook 's winters werd de weg verkort
Door allerhande zaken,
Dan bracht zelfs 't water zijn genot
En 't wit van bosch en daken.

Als 't molenpad bij Ravenhorst,
De ijzel sterk deed glimmen,
En trots zijn sluis en wintervorst
De wateren hoog deed klimmen,
Het bruischen bij dien waterval
Deed ook den weg verkorten
Als 't Steunrecht³ 't water overal
Diep over 't gras deed storten,

Zoo wisten d'oogen dikwijls niet
Waarop het meest' te staren,

Op 't stroomend nat in beek en vliet
Of daar men 't wou bewaren.
O Pad! Dat eeuwen heeft beleefd,
Kondt gij thans tot ons spreken
Van wat uw rug gedragen heeft
In 't goede en 't kwade teeken,

Wat Robert⁴ in zijn Ridderkleed
Voor arme weuw en weezen
Voor onschuld en voor onmacht deed,
Wat boosheid hem moest vreezen;
Hoe hij van 't Godshuis tot zijn Slot,
Op uw gewijde gronden,
Heeft overdacht zijn levenslot
En troost er heeft gevonden;

Hoe menig preek uit 's Leeraars mond
Ontleed is op uw banen;
(Der vaderen geheugen vond
Gemakk'lijk die te herhalen.)
Hoe menige schoen verdwenen is,
Door al te hevig modderen,
Hoe menig kleed bedorven is
Door regen, waaien, flodderen;

Wat liep er menig dronken hoofd
In die vervlogen eeuwen,
Al over zwaaiend, afgesloofd,
Of ging er zitten geeuwen,
Sliep soms zijn roes bij dag er uit,
Of toefde er gansche nachten,
Tot tijd en slaap de kracht gestuit
Had, van wat drank hem brachten.

Wat is er menig knaap en maagd
Al joelende getreden,
Maar ook: wat is er sterk geknaagd
Aan eer en goede zeden⁵,
Als lang verwenscht soldatenvolk,
In woestheid overdreven,
Hier zwierven met rappier en dolk,
Niet achtend iemands leven.

Ook Freules van den hoogen rang
Kon men op u ontmoeten,

Heur lust in veld en kerkgezag,
Al was 't met klamme voeten,
Dreef haar gedurig tempelwaarts,
Om zich voor Hem te buigen
Op Wien de ootmoed telkens staart,
En dank Hem wil betuigen.

Men vond er ook de Ripperda's
Met onverschrokken harten.
Hier voelden zij zich klein en dwaas
Al dorst men Spanje tarten!
Hun ootmoed bracht hier Gode dank
Voor 't kleinste Zijner giften,
Al vonkten zij voor 't vaderland
Zeer dikwijls sterk in driften.

Hun moed, ja zelfs hun stout bestaan
Deed woorden hun ontglippen,
Die met den tijd niet zijn vergaan,
Maar zijn op veler lippen:
"k Vermis, zoo sprak hun forsche mond,
"Veel liever van mijn handen
een duim, dan van den slechtsten grond
Één streepje mijner landen."

Buurser gracht. Foto ca. 1960

Het Buursermeer, Meddo

Waar zulk een geest voor vrijheid streed,
Is mak'lijk te verklaren
Dat men geen duimbreed winnen deed,
Aan Alva's legerscharen;
Geen streepje mocht aan hun ontgaan
Van honderden hectaren.
Zulk rechtsgevoel steeds voor te staan,
Behoudt, en helpt vergaren,

't Beleg van Haarlem zegt het aan
De verste nageslachten,
Wat eens de dappere Ripperda's
Van Vrij en Godsvrucht dachten;
Eens repte zich hun vlugge voet
Ook over uwe zanden,
Eens waren zij de Eer en Roem,
De glorie dezer landen.

Wel is dit alles nu voorbij.
Maar 't geen waarvoor zij streden:
De Vrijheid, 't Recht, geen Tiranij
Bleef groeijen tot op heden.
Wij eeren nu in dezen zang
Den geest, dien zij bezaten.
Moog nooit hun lof, in 't groot gedrang,
Der vaderen erf verlaten.

Als kind, dat pas van leven weet,
Was 't, dat in moeders dagen
Ik eens mijn eersten kerkgang deed,
Ook door uw rug gedragen;
Zes jaren had ik pas doorleefd,
Ik moest nog lezen leeren,
Doch moeders lust, die kerkwaarts dreef,
Bracht vroeg m' in 't huis des Heeren.

O, moeder, die reeds vroeg m' ontviel,
'k Kan nooit het al vergeten,
Wat gij deedt voor uw kind'ren ziel;
Nog huist 't in mijn geweten.
't Is nu reeds zestig jaar geleen.
Zeg, moeders onzer dagen,
Brengt vroeg uw kroost ten tempel heen,
Wil 't aan uw Heer opdragen.

*Kerkpad vanaf Jonkersweg naar Ravenhorstweg
Foto 16 10 2000*

Vergeet toch niet, bij al de sport,
Die onze tijden vormen,
Dat 't beste vaak vergeten wordt:
't Geen sterkt in 's levens stormen.
O, Kerkweg, eer van Meddoo's buurt,
Blijf eind'loos ons verhalen,
Van wat op u al is gebeurd.
Dat wij van 't goe niet dwalen.

Meld aan het verre nageslacht,
Wat hier nu is geschreven
Althans, zoo lang het duren mag,
Dat Meddoo's naam blijft leven.

Maar Kerkweg, ach, uw ouderdom
Laat ge al te duid'lijk merken;
Vervallen zijt gij, vuil en krom,
't Gaat dikwijls buiten perken;
Had Meddoo ook zijn 'Woold Vooruit',
Of 'n "Winterswijks Belangen",
Hoog noodig was dan wis 't besluit
Eerst met u aan te vangen!

Noten

- 1 Dit gedeelte van Meddoo's Kerkpad ligt tusschen Ravenhorst en de Buurse in de zogenaamde Luitink-Weuste.
- 2 "Hulsters" is het verouderde woord voor klompen (ook "Holsken"= houtschoenen en "Hansken"= handschoenen.
3. Het steunrecht was het recht om het overtollige water af te leiden op de laag gelegen Roenhorst en andere lage weiden, waar het tusschen wallen bewaard werd, om bij laag water in de beken terug te voeren. Dit recht bestond nog geruimen tijd nadat vele der gronden van de Ravenhorst in andere handen waren overgegaan.
- 4 Volgens Winterswijk's Verleden, blz 51, wordt Robert van Buurse ridder genoemd in 1862
- 5 Vooral in de 16^e eeuw, toen men hier veel overlast had van vreemde krijgsbenden.

4. 'BOS BERNARD' HAVEKES VERTELT

Bijna zijn hele arbeidzame leven werkte 'Bos Bernard' als landarbeider bij diverse boeren in Meddo. Begonnen als inwonende knecht, werd hij behalve boerenknecht ook pachter van een boerderij om uiteindelijk de trotse bezitter van een eigen, zij het kleine, hoeve te worden.

Bernard Antonius Havekes (1916) werd op boerderij HoeverBosch (Bosman) geboren en ging in Meddo naar de St. Jozefschool. Hij was er de jongste in zijn klas. "De kinderen die zes waren geworden konden vanaf 1 april naar school. In die klas kwamen dan geleidelijk aan alle kinderen die vóór 1 oktober jarig waren. Maar ik was precies op 1 oktober jarig en mocht dus eigenlijk niet naar school. De eerste dag ben ik inderdaad ook niet geweest, maar vanaf de tweede dag wel. Waarom, dat weet ik eigenlijk niet." Dat had wel tot gevolg dat Bernard extra lang op school doorbracht. Want toen hij de lagere schooltijd erop dacht te hebben zitten, mocht hij er nog niet af: hij was te jong.... Noodgedwongen zat hij daarom nog een extra jaar lang zijn tijd uit op school. "Maar veel deed ik er toen niet meer aan."

*Staannd v.l.n.r.: Toni (*3-3-1915), Mina (*6-3-1909 †1957) x Theo Groot Severt (96 jaar geworden), Anna (*8-6--1913) x Stef Verhey † 1995.
Zittend Hendrik (*29-11-1907), vader Willem Havekes (Bos Willem) (*23-10-1868, †1949), Bernard (*1-10-1916), moeder Hanne Havekes-Krabben (*27-3-1875 † 1948, Rika Havekes Pierik (*12-3-1905 †1985).*

Daarna bezocht hij vier jaar de lagere landbouwschool in Beltrum. ‘Het eerste jaar twee dagen in de week, op dinsdag en donderdag. Het tweede jaar één dag: op woensdag. De volgende jaren ook één dag, eerst op donderdag en tenslotte op vrijdag’, vertelt Bernard. “Alle jongens uit mijn klas gingen daar naar toe. Van een technische school of zoiets werd nog helemaal niet gepraat. Iedereen ging gewoon naar de landbouwschool.”

Wie op zoek was naar een knecht op de boerderij moest er in het voorjaar bij zijn. Het personeel op de boerderijen werd in die tijd meestal in mei veranderd, want in april kwamen de jongens van school. “Onder mekaar wisten de boeren dan al lang wie iemand nodig had. En iedereen van mijn leeftijd ging ook het boerenwerk in; niemand deed wat anders. Maar op een boerderij had je toen dan ook nog een hoop volk nodig. Een beetje boer had wel een paar knechten en meiden. Bij ons bleef bijvoorbeeld een van de daerns en van de jongens bij huis om mee te werken.”

*Bernard Havekes (*1916) op 'Beskers' Leemkuilweg.*

Thuis

Zoals alle kinderen ook gewoon gewend waren om thuis op de boerderij volop mee te werken. Bernard bleef aanvankelijk vooral thuis werken. Zijn beide oudere broers Toon en Hendrik waren op dat moment namelijk elders aan het werk: Hendrik bij de ABTB in Meddo en Toon als boerenknecht bij de familie Overkamp op boerderij Sevink. Het waren de jaren dertig, de depressiejaren. “Het was ne hele slechte tied”, herinnert Bernard zich. “Mijn vader ging soms naar de markt om poggen te kopen. En als hij niet oppaste, dan had hij er vijf gekocht maar kwam hij er met zes terug: eentje meer dan hij er gekocht had, zo graag wilde de koopman de poggen kwijt. Die brachten toen misschien maar een rijksdaalder het stuk op, maar ze vraten wel allemaal en dan waren de kosten al snel hoger dan de baten.” Behalve op de ouderlijke boerderij werd er ook het nodige werk verzet in de naoberschap. In de wintertijd werd er bijvoorbeeld gedorst bij naosten naober Raben.” En moesten er een paar vette varkens geladen worden of kwam een koopman een vet varken ophalen, dan kwam je even helpen. Je had elkaar als

buurt veel meer nodig.” Ook turfsteken was Bernard niet vreemd. “Ik heb een tijd mijn zwager geholpen; gingen we het veen in om te modden. Dat zal ergens tussen 1935 en 1937 geweest zijn. Dan werd turf in een kuil door elkaar gemodderd en gestampt. Als het dan was aangedroogd werd het met een groot mes aan blokken gesneden, waarna het werd uitgekruid en aan de dijk gezet om op te drogen. Ontzettend smerig werk.”

Stevige kost

Iedereen boer en arbeider droeg in die tijd een stevige lange Manchester broek tijdens het werk. “Ook in de hitte. Daar merkte je weinig van. Alhoewel, bij het zwart maken van het roggeland, in de hitte, dan schrijnde je soms de bokse aan de konte. Dat kon wal ens flink zaer doen.

De dagindeling en het voedingspatroon kan hij nog dromen. “Om zes uur op, om vervolgens te gaan melken en voeren. Om half acht, kwart voor acht had moeder de pannenkoeken klaar. Was er eentje gaar, dan riep ze ons één voor één door het raampje om te komen, zodat je de pannenkoek warm op kon eten. Om tien uur werd er koffie gedronken. ‘s Middags rond twaalfen was het warm eten en om half 5, vespertijd, werd er brood gegeten. Om 6 uur was het dan weer melken, met daarna koffie drinken. Om 9 uur lustte je al wel weer wat en at je wat ‘s middags overgebleven was. Om tien uur was het bedtijd, na een bord karnemelksepap of havermoutpap met zwart brood erin. Stevvig etten.” Dan gaat het nu wel anders, zoals het ook bij de feesten heel anders toegaat als in zijn jonge jaren. “Je ging rond vier uur ‘s middags naar een feest toe, om half tien gingen de vrouwen op huis aan en om tien uur was alles af. Als je als kind om 10 uur niet thuis was, dan zwaaide er wat!”

Sevink

In 1937 ruilde Bernard met zijn broer: Toon werd boer op de ouderlijke boerderij, terwijl Bernard knecht werd op boerderij Sevink. De oudste broer, Hendrik, had zich inmiddels op boerderij 't Voorde gevestigd. Zoals alle knechten in die tijd kwam Bernard op de boerderij inwonen. “Bij Sevink hadden ze twee knechten en een meid, 15 melkkoeien, 8 zoggen, mestvarkens, een paar kalveren en vrij veel land en graan. Sevink was een hele goede boer en heel secuur. Die kwam, met een duimstok op zak, kijken hoe diep je bouwde. Maar secuur, dat waren vrogger de meesten. Dan stonden we met een man of zeven drie bunder rogge de koppen te binden om die vervolgens aan de gast zetten. Dat moest mooi spits, heel netjes, met een mooie band eromheen: dat hoorde zo en dat vond je mooi. Later kwamen de zelfbinders, dat werd veel losser gebonden en het droogde daardoor ook beter.” Op jaarbasis verdiende Bernard in die jaren circa 200 gulden. “Een normaal loon, toen.”

“Bij Sevink ben ik drie jaar geweest, tot in 1940. Maar het laatste jaar maar voor de helft, want in 1939 werd Toon gemobiliseerd en was ik thuis vaak nodig. Het was de bedoeling dat ik in 1940 broederdienst zou gaan doen en in plaats van Toon

het leger in zou gaan. Maar tegen de tijd dat we naar de keuring zouden, ton kwamen de Prussen binn'n vall'n. Toen ben ik nog veertien dagen helemaal thuis geweest, tot Toon weer thuiskwam", aldus Bernard. Hij kon nog weer een tijdje bij Sevink aan het werk, maar die had inmiddels ook een andere knecht en niet meer genoeg werk voor hem.

Hulshof

In augustus 1940 ging Bernard aan de slag bij Hulshof in Zwolle, in die tijd een grote (scholte)boer met aanzien. Bij een boer met 40 hectare landbouwgrond waarop veel tarwe werd verbouwd was meer dan genoeg te doen voor een knecht. "Hij molk toen al 25 koeien en had daarvoor al voor de oorlog de boel machinaal in orde. Alleen waren de machines in de oorlog kapot en moest er gewoon met de handen gemolken worden." Ook was er geen sprake van potstallen, maar van grupstallen voor de koeien. Hulshof had verder een werkplaats waar werd getimmerd en gesmeed. Ook was er al een en ander aan machines zoals een maai-machine met aflegger, een zelfbinder, en een vorkjesschudder en trekhark voor het hooien. "Hulshof had ook voor de oorlog al een tractor, een soort truck, met van die achterwielen met schoepen eraan. Maar in de oorlog raakte de brandstof op. Dan begon hij met het ploegen van een stuk grond tot de brandstof op was. En vervolgens trok ik hem met de paarden weer terug naar de boerderij en maakte ik het ploegen met de paarden af."

Bernard had het niet zo op tractors en heeft ook nooit zelf een tractor bezeten. Hij was een liefhebber van 1, 2 of 3 paardenkracht. Daarmee heeft hij 'honderden bunders gebouwd'. "Dat deed ik graag. De hele herfst liep je achter de ploeg. Dan was je 's avonds niet vrij van het melken, maar 's morgens wel."

De percelen van Hulshof waren lang en werden door Bernard geploegd met een door drie paarden getrokken grote wentelploeg. "Daags kon je een bunder bouwen, maar dan moest wel alles meezitten. De stukken waren misschien wel 300, 350 meter lang. Dan knoopte je je jas op de ploeg, voor als er onderweg een bui kwam, want als je dan terug moest had je de hele buijje op de latte", vertelt hij lachend. "Een gezellige tijd. De paarden moesten op tijd rusten en dus had je nog tijd om een praatje te maken."

Behalve Bernard had Hulshof vrijwel geen andere vaste arbeiders. "Eigenlijk alleen maar los spul. Hulshof was een fijne kerel, die je voor honderd procent vertrouwde. Hij zat overal in: in de gemeenteraad, in het Waterschap enzovoorts. Hij was veel op pad, en dan moest je maar zien hoe je de dag vol kreeg", aldus Bernard, die ook hier op de boerderij in woonde. Aanvankelijk alleen, na zijn huwelijk in 1944 ook met vrouw en de eerste van uiteindelijk tien kinderen. Na zijn huwelijk kon het jonge gezin Havekes beschikken over een loon van 25 gulden in de week. "Dat was niet zoveel; het normale loon. Maar we mestten zelf een varken, je had zelf kippen. Je kwam niets tekort. Ook niet in de oorlog. Dan zit je op de boer toch relatief goed. De boeren karnen in die tijd bijvoorbeeld nog zelf. Een stukje boter kon je altijd wel op de kop tikken."

Na de brand. Het oude voorhuis en het nieuwere linker woongedeelte van de boerderij "Wissink" te Zwolle, bewoond door de familie P. Hulshof, ca 1985.

Foto collectie fam. Hulshof, Zwolle

Onderduikers

In de oorlogsjaren was Hulshof 'een spannend bedrijf'. "Daor hebbe wi'j wat belaeft". Bernard werkte er veel samen met onderduikers. "Daar zaten er heel veel van bij Hulshof, afkomstig uit Rotterdam, Amsterdam, Limburg... De onderduikers hielpen ook mee op de boerderij. Met hoo völle ik 'r wal neet 'ewarkt hebbe...! Sommigen konden er niet veel van, maar er zaten ook wel wat pittige kerels bij die bijvoorbeeld goed melken konden." De boerderij bleek een ideaal onderduikadres. "Het was en is een hele grote boerderij met veel ruimte boven, daar verdwaal je haast. Soms lagen er wel twintig, vijftwintig man op zolder, maar toch waren die nauwelijks te vinden", vertelt Bernard.

Later in de oorlog zat ook de zwager van Hulshof, Scheers, die een boerderij had in Groessen, met zijn familie en vee bij Hulshof. "Die deed wat met radio's en andere clandestiene dingen. Daar zijn ze toen achtergekomen." Tijdens een razzia werd Hulshof opgepakt, maar deze wist zich waarschijnlijk vrij te kopen. "'s Anderendaags ginge met 'n bulleken op Grolle an, den wal veur 'de zwatten' bestemd 'ewes zal waen."

De hulp die Hulshof aan onderduikers bood, bleek ook daarna niet zonder risico. "Ik was net het paard aan het aanspannen voor het rijtuig, omdat Hulshof naar de kerk wilde gaan, toen er een paar landwachters aankwamen. Allemaal moesten we met onze handen omhoog. Dat was wel heel angstig; alles werd nagezocht. Er

sliepen een paar onderduikers op zolder, maar die werden niet gevonden, dat ging allemaal goed.

Maar Hulshof moest uiteindelijk mee. Hij vroeg of hij nog even naar de wc mocht. Dat was goed en er werd een wacht voor de deur gezet. Ik stond in de keukenen zag door het raam hoe Hulshof door het wc-raampje klom en er vandoor ging, op Grolle an. ‘Noo mot ik ok wegwaezen, anders mot ik d’r an’, dacht ik. Ik spitte in die tijd verplicht in ‘t Ruurlose broek. Ik naar buiten. Aan een bewaker, die op de rand van de put met het geweer naast zich een boterham zat te eten, vroeg ik toestemming om te gaan. Jao dat was wal good. Maar ik was nog niet bij Idink an de grinte, of daar schoten ze al ’n maol of wat. Ze hadden de wc-deur die op slot zat opengebrouken, maar Hulshof was al gevlogen. Nou, toen was Holland in last.” Alles liep echter met een sisser af. ’s Avonds na het spitten kwam Bernard ongehinderd weer thuis. “De beeste stond’n te blaer’n en te bölk’n, want dee wazzen neet ‘emolk’n en ‘evaord.” Het gezin van Hulshof was meegenomen naar Eibergen, inclusief een kind van vijf dat het op een huilen zette. In Eibergen waren de Duitsers net aan het fuiven, en die hadden geen behoefte aan een gezin dat van streek was. Zij stuurden het hele spul weer naar huis. Daar kwam de volgende dag ook Hulshof weer binnenlopen alsof er niets aan de hand was. “Ik snap nu nog steeds niet hoe het zo heeft kunnen aflopen. Misschien dat hij het weer heeft afgekocht. Die landwachters waren veelal lijntrekkers, die er zelf beter van wilden worden”, vertelt Bernard hoofdschuddend. “De ontsnapping van Hulshof is een paar jaren geleden nog eens nagespeeld en op film vastgelegd.”

Bernard trouwde op 6 juni 1944, precies op D-day, de dag waarop de geallieerden de invasie in Normandië begonnen. “Wi’j kreeg’n daordeur ’t feest haost neet an ’t ende”, herinnert Bernard zich lachend. “Een hoop leu meenden dat de geallieerden al zo hier zoll’n waen. Een peetoom van mij uit Brabant dacht bijvoorbeeld dat ze in Brabant waren en dat hij zo snel mogelijk naar huis moest. Maar uiteindelijk waren ze daar pas ergens in de herfst. En hier hebben we tot april ’45 moeten wachten op de bevrijding.”

Kleine baas

In 1948 ging een droom in vervulling. Het echtpaar Havekes kon het boerderijtje ‘Landzicht’ (D 83), eigendom van Johan Koldewij, huren. Bernard werd “een kleine baas”, zoals hij het zelf omschrijft. Maar met 5 hectare grond was het boerderijtje eigenlijk te klein om van te leven en te groot om er veel bij te doen. “Toen ik arbeider was kregen we kinderbijslag, maar dat raakten we kwijt toen we zelf ging boeren. Ook waren we niet verzekert meer.” Hij ging melkrijden en kon van 1955 tot 1969 eerst bij ‘Oostendarper’ Dorus Heming en later diens zoon Gradus voor vijf halve dagen in de week als boerenknecht aan de slag op boerderij Klein Oostendorp (D 81). “De eerste kinderbijslag die we toen in 1955 weer kregen... Dat was goed geld”, aldus de vader van tien dochters.

Omdat ‘Gerrat’ Heming met de boerderij stopte, moest Bernard in 1969 op zoek naar een nieuwe baan. Een werkkring in de landbouw was echter al lang niet meer

vanzelfsprekend. Bernard kwam in de bosbouw terecht; jarenlang werkte hij op de 'houtplaats' van Nijhuis in de Brinkheurne, en nog een blauwe maandag bij Nahuis in Groenlo. In 1979 ging hij, 63 jaar oud, in de vut.

Inmiddels was de familie Havekes in 1957 verhuisd naar 'Beskers' (D 40) aan de Leemkuilweg. Aanvankelijk als huurder, maar na tien jaar deed zich de kans voor het te kopen. Hier woont het echtpaar nog steeds, al is het bezit inmiddels aan dochter en schoonzoon overgedaan. "Deze boerderij was minder groot, met twee en een halve bunder grond. Met daarop vijf of zes melkkoeien, wat mestvarkens en een paar zogen. En kippen, zo'n driehonderd stuks. Want met eieren, dat zat in die tijd wel goed. Van de opbrengst kon je winkelwaar kopen en meel bij de bond halen. En dan schoot er nog wat over", aldus Bernard. "Al was het wel druk. Maar we hebben geluk gehad. Nooit echt pech of ziekte gehad. We zijn altijd gezond gebleven."

* * * * *

KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING

De burgemeester, mevrouw Stigter (rechts), praat nog even na met de zojuist onderscheiden Riek Beskers.

Namens de Werkgroep 'Meddo's Verleden' feliciteren wij Riek Beskers met de Koninklijke onderscheiding die zij op 28 april 2000 ontving voor al het werk dat zij voor de gemeenschap verricht.

Wij hopen nog lang van haar diensten gebruik te mogen maken.

5 IS DAT NEET....?

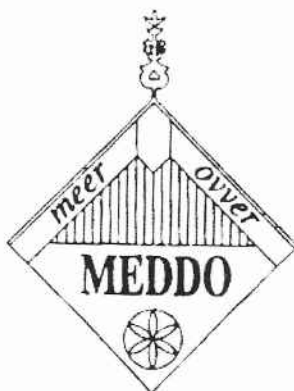
a. De oude foto uit Meer ovver Meddo deel 10 leverde helaas geen enkele reactie op!

Wij - en met ons Hulzer Willem - zullen dus nooit weten, welke mensen daar (de jaren '50) bezig zijn met het aardappelstomen. Jammer!

b. De nieuwe foto. Aanvankelijk is overwogen om deze foto in het boekje Oud Meddo in Beeld op te nemen omdat het een bijzonder "plaatje" is. Haar kleding alleen al roept bij velen van ons herinneringen op aan onze (groot)-ouders: mooie wit-geschuurde "laerkesklompe" aan de voeten, haar benen in lange, zwarte, waarschijnlijk eigengebreide kousen en de geruite "hoge schorte" voor (eigenlijk ook áán, want dit schort werd op de rug met knopen gesloten) zit ze genoeglijk met de bril op de neus aan haar spinnewiel te werken. Een werk dat vooral door vrouwen werd gedaan, hoewel ook sommige mannen er wel mee overweg konden.

Wie kan ons vertellen wie deze vrouw is, waar zij woonde en van wanneer (ongeveer) deze foto dateert?

Colofon

“Meer ovver Meddo” verschijnt 1 à 2 keer per jaar en is een uitgave van de Werkgroep “Meddo’s Verleden”.

Redactie en administratie:

Henk Jansen

Geldereschweg 14

7104 BJ Winterswijk/Meddo

telefoon:(0543) -56 96 65 (b.g.g. 0543 56 94 65)

De abonnementsprijs bedraagt

ƒ 6,00 per geleverd exemplaar, te voldoen door storting op postbanknr 34 86 540 t.n.v. “Meddo’s Verleden” te Winterswijk/Meddo of bankrek. nr. 37.12.28.697. t.n.v. “Meddo’s Verleden” te Winterswijk/Meddo.

Losse nummers ƒ 7,50, exclusief verzendkosten

I.S.S.N. 1382 - 7995

Wanneer niet anders vermeld, zijn de foto’s uit het archief van “Meddo’s Verleden”.

Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de auteurs, dan wel van de Werkgroep “Meddo’s Verleden”.